Kulturutskottets betänkande
1978/79:4
med anledning av motion om besvär vid arrende av kyrklig jord

Motionen

I motionen 1977/78:261, vars behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1977/78:28 uppskjutits till riksmötet 1978/79, har Hugo Bengtsson (s) och Gusti Gustavsson (s) yrkat att riksdagen hos regeringen begär sådana ändringar i berörd lagstiftning att församling, församlingsmedlem och arrendator ges besvärsrättigheter i enlighet med vad som i motionen angivs.

Motionärerna önskar genom motionen aktualisera förfarandet vid fastställandet av arrenden som gäller kyrklig jord, i första hand löneboställen. Beträffande jord som hör till löneboställe – men däremot inte beträffande skog – gäller f. n. att den får upplåtas på arrende endast på de arrendevillkor som vederbörande boställsnämnd bestämmer. Besvär över boställsnämndens beslut får anföras hos stiftsnämnden men endast av den som förvaltar jorden, dvs. i regel pastoratet. Stiftsnämndens beslut i sådana besvärsmål får inte överklagas. Motionärerna anser det klart otillfredsställande både att ingen annan än jordförvaltaren i de åsyftade fallen kan anföra besvär över boställsnämndens beslut och att det i dylika ärenden inte finns någon överinstans över stiftsnämnden.

Gällande bestämmelser

Enligt lagen (1970:939, ändrad senast 1975:1322) om förvaltning av kyrklig jord 1 § avses med kyrklig jord löneboställe, prästgård, församlingskyrkas fastighet, prästlönefondsfastighet, kyrkofondsfastighet, domkyrkas fastighet och biskopsgård. Hit hör däremot inte jord som en kyrklig kommun köper för uttaxerade medel för att använda exempelvis som tomt för ett församlingshem.

Löneboställes skog förvaltas av stiftsnämnden, löneboställe i övrigt av vederbörande pastorat (9 §).

Löneboställe som ej förvaltas av stiftsnämnd får av förvaltaren upplåtas på arrende för jordbruk endast på de arrendevillkor som boställsnämnden bestämmer. När arrendenämnd eller domstol behandlar fråga om vilka villkor för jordbruksarrende som skall gälla för sådan kyrklig jord företräds den kyrkliga jorden av stiftsnämnden (15 §).

Boställsnämnd består – förutom av ordförande – av två ledamöter vilka båda skall ha insikt i jordbruk (7 §).

Som riktpunkt för boställsnämndens arbete gäller bl. a. att förvaltningen av

löneboställe skall "inriktas på att egendomens avkastningsförmåga tillgodogöres på ekonomiskt bästa sätt" (14 §).

Beslut som boställsnämnden fattar enligt kyrkliga förvaltningslagen kan överklagas hos stiftsnämnden (30 §) men endast av den som förvaltar egendomen, dvs. såvitt gäller löneboställe som ej förvaltas av stiftsnämnden av pastoratet.

Beslut som stiftsnämnd fattar i fråga som fullföljts dit kan ej överklagas – stiftsnämnden är alltså i dessa fall sista instans (förordningen 1971:860 om förvaltning av kyrklig jord 110 §, förordningen omtryckt 1976:151, ändrad senast 1976:499).

Genom boställsnämndens eller – efter överklagande – stiftsnämndens beslut fastställs upplåtarsidans ståndpunkt i fråga om arrendevillkoren. Den arrendator som inte är nöjd härmed kan enligt lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder (lagen omtryckt 1974:1090, ändrad senast 1978:306) vända sig till arrendenämnden i länet.

Utskottet

Som framgått av den lämnade redogörelsen innebär nuvarande regler i fråga om förvaltning av kyrklig jord att det är vederbörande boställsnämnd som på jordägarsidan fastställer villkoren för upplåtande på arrende av s. k. boställsjord. Boställsnämndens beslut i dylika ärenden kan av vederbörande pastorat överklagas hos stiftsnämnden. Motionärernas förslag går ut på att rätten att klaga skall utvidgas till att gälla både församling, församlingsmedlem och arrendator samt dessutom att det skall finnas en besvärsinstans ovanför stiftsnämnden.

Utskottet vill till en början konstatera att den arrendator som önskar andra arrendevillkor än dem som fastställts av boställsnämnden resp. – efter överklagande – av stiftsnämnden kan få frågan prövad av arrendenämnden.

Vad beträffar den önskade utvidgningen i övrigt av rätten att anföra besvär över ifrågavarande beslut av boställsnämnderna har det inte i motionen anförts några exempel på att nuvarande regler i praktiken visat sig otillfredsställande. Utskottet har sig inte heller bekant att så varit förhållandet. Med hänsyn till vad sålunda anförts anser utskottet inte att riksdagen bör uttala sig för ett införande av besvärsrätt för församling, församlingsmedlem och arrendator. Inte heller finner utskottet anledning för riksdagen att begära införande av en möjlighet att överklaga stiftsnämndens beslut i nu ifrågavarande typ av ärenden.

Utskottet – som i detta sammanhang också beaktat de överväganden som pågår om förhållandet mellan stat och kyrka – avstyrker motionen 1977/78:261.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1977/78:261.

Stockholm den 10 oktober 1978

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Hans Alsén (s), Kerstin Göthberg (c), Catarina Rönnung (s), Gunnar Richardson (fp), Lars Ahlmark (m) och Börje Stensson (fp).

GOTAB 58558 Stockholm 1978